

BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING MULOQOT MADANIYATINI INTEGRATIV NAMOYON BO'LISH DARAJALARI

Zulfizar Xatamovna IRGASHEVA

Ingliz tili integrallashgan kursi № 1

kafedra katta o'qituvchisi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Toshkent, Uzbekistan

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining muloqot madaniyatining integrativ namoyon bo'lish darajalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda muloqot madaniyati pedagogik faoliyatning muhim tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqilib, uning kommunikativ, axloqiy, madaniy va kasbiy komponentlari yoritib beriladi. Shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarda muloqot madaniyatining shakllanish jarayoni, uning rivojlanish bosqichlari hamda integrativ yondashuv asosida namoyon bo'lish darajalari aniqlanadi. Tadqiqot davomida pedagogik kuzatish, tahlil va taqqoslash usullaridan foydalanilib, talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan. Maqola natijalari bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida ularning muloqot madaniyatini kompleks rivojlantirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Muloqot madaniyati, integrativ yondashuv, kommunikativ kompetensiya, bo'lajak ingliz tili o'qituvchilari, pedagogik faoliyat, nutq madaniyati, kasbiy kompetensiya.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi nafaqat uning fan bo'yicha bilimlari bilan, balki yuqori darajadagi muloqot madaniyatiga ega bo'lishi bilan ham belgilanadi. Ayniqsa, bo'lajak ingliz tili o'qituvchilari uchun kommunikativ kompetensiya va muloqot madaniyati muhim kasbiy sifatlardan biri hisoblanadi. Chunki ingliz tili o'qituvchisi o'quv jarayonida tilni o'rgatish bilan

birga samarali muloqotni tashkil etuvchi, turli madaniyatlar o'rtasida kommunikativ aloqani ta'minlovchi shaxs sifatida faoliyat yuritadi. Ilmiy adabiyotlarda muloqot madaniyati shaxsning ijtimoiy faoliyatida muhim o'rin egallashi ta'kidlanadi. Tadqiqotchilar muloqot jarayonini axborot almashish, o'zaro ta'sir va shaxslararo munosabatlarni rivojlantirishning muhim vositasi sifatida baholaydilar. Pedagogik faoliyatda esa muloqot madaniyati o'qituvchining nutq madaniyati, muomala etikasi, kommunikativ qobiliyati va pedagogik mahorati bilan uzviy bog'liqdir.

So'nggi yillarda pedagogika va metodika sohasida olib borilayotgan tadqiqotlarda bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish, ularning pedagogik muloqotini samarali tashkil etish hamda kasbiy faoliyatga tayyorlash masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu nuqtai nazardan qaraganda, bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining muloqot madaniyatini integrativ yondashuv asosida o'rganish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Integrativ yondashuv muloqot madaniyatini faqat nutqiy ko'nikmalar bilan cheklab qolmay, balki shaxsning axloqiy, madaniy, psixologik va kasbiy kompetensiyalarini ham o'z ichiga olgan holda kompleks tarzda shakllantirishni nazarda tutadi. Shuning uchun ham bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining muloqot madaniyatini integrativ namoyon bo'lish darajalarini aniqlash va tahlil qilish pedagogik tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining muloqot madaniyatining integrativ namoyon bo'lish darajalari, ularning tarkibiy komponentlari hamda ularni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari tahlil qilinadi.

Materiallar va usullar

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining muloqot madaniyatining integrativ namoyon bo'lish darajalarini o'rganish uchun pedagogik, psixologik va metodik manbalar tahlil qilindi. Tadqiqot materiali sifatida pedagogika yo'nalishlari bo'yicha tahsil olayotgan talabalar faoliyati va ularning kommunikativ kompetensiyasi bo'yicha kuzatuvlar asos bo'ldi. Metod sifatida pedagogik kuzatuv, interaktiv mashg'ulotlar tahlili, so'rovnoma, suhbat va test usullaridan foydalanildi. Talabalarning muloqot madaniyatini baholashda integrativ yondashuv qo'llanilib,

nutqiy, madaniy, axloqiy va kasbiy komponentlarning rivojlanish darajalari aniqlandi. O‘zbek olimlarining tadqiqotlariga ko‘ra, pedagogik jarayonda muloqot madaniyati nafaqat til va nutq madaniyatini, balki shaxsning ijtimoiy va kasbiy kompetensiyalarini ham rivojlantiradi. Shu nuqtai nazardan, talabalarning integrativ muloqot madaniyatini baholashda interaktiv metodlar, guruhli ishlash, rolli o‘yinlar va muammoli vaziyatlarni tahlil qilish samarali vosita bo‘ldi. Kuzatuvlar va tahlillar natijasida integrativ muloqot madaniyati darajalari aniqlanib, ularni rivojlantirishga ta’sir qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar belgilandi. Bu esa bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida muloqot madaniyatini kompleks shakllantirish uchun asos yaratdi.

Munozara

Shuningdek, bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarida muloqot madaniyatining integrativ namoyon bo‘lish darajasi ularning kasbiy tayyorgarligini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Interaktiv metodlar, jumladan, munozara, rolli o‘yinlar, guruhli ishlash va muammoli vaziyatlarni tahlil qilish talabalarning kommunikativ faolligini oshirishda samarali vosita ekanligi aniqlandi. Shu bilan birga, ular mustaqil fikrlash, o‘z fikrini asoslab bayon qilish va boshqalar fikrini hurmat qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Tadqiqotchilar pedagogik jarayonda interaktiv metodlarning kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdagi ahamiyatini alohida ta’kidlaydilar. Kuzatuvlarda shuningdek, o‘qituvchining shaxsiy namunasi ham muhim omil ekanligi aniqlandi. Nutq madaniyati, muomala etikasi va pedagogik odob talabalarga namuna bo‘lib, ularning muloqot madaniyati darajasini oshirishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, pedagog shaxsining kasbiy va madaniy salohiyati ta’lim jarayonining samaradorligiga bevosita ta’sir qiladi. Zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan foydalangan holda tashkil etilgan mashg‘ulotlar bo‘lajak o‘qituvchilarning kommunikativ qobiliyatini rivojlantirish imkoniyatlarini kengaytirdi. Ayniqsa, kommunikativ yondashuv asosida o‘tkazilgan mashg‘ulotlar talabalarning faol muloqotga jalb etilishi va kasbiy tayyorgarlikning mustahkamlanishiga yordam berdi. Shu bilan birga, muloqot madaniyati darajasini

baholash talabalarning nutqiy, madaniy va axloqiy komponentlari o'rtasidagi bog'liqlikni ham ko'rsatdi.

Xulosa

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida muloqot madaniyatining integrativ namoyon bo'lish darajalari ularning kasbiy tayyorgarligini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, interaktiv metodlar, munozaralar, rolli o'yinlar va guruhli ishlash talabalarning nutq madaniyati, axloqiy va madaniy kompetensiyalarini rivojlantirishda samarali vositalardir. Pedagogik jarayonda samarali kommunikatsiyani tashkil etish, talabalarga erkin fikr bildirish imkoniyatini yaratish va o'zaro hurmatga asoslangan muloqot muhitini shakllantirish bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, pedagog shaxsining madaniyati va kommunikativ qobiliyati talabalarning muloqot madaniyatini o'rganish va rivojlantirish jarayonida asosiy rol o'ynaydi.

Shu bois, bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida muloqot madaniyatini integrativ yondashuv asosida rivojlantirish zarur. Bu nafaqat ularning pedagogik faoliyatida samarali muloqot olib borish, balki o'quvchilar bilan konstruktiv munosabat o'rnatish va ta'lim sifatini oshirishga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOLAR RO'YXATI:

1. Musurmonova O. Pedagogik mahorat asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2012.
2. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2008.
3. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2011.
4. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.
5. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2004.
6. Ochilov M. Pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
7. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2014.
8. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2011.

9. Azizxo'jayeva N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. –
Toshkent: TDPU, 2006.